

بۆ بۆلۆكر دىنەمە

عیراق: پېشلىكارى ھیزە ئەمىنەكان بارودۆخەكەى خراپتر كرد
ژمارەى كوژراوانى سالى 2013ى كردەمە توندوتىژىەكان دوو ھىندە زىادىكر د

(بەغداد-21ى كانوونى دوومى 2014) — ھىومان رايىس وۆچ نەمروۆ لە راپۆرتى سالى 2014يدا رايگەياند كە ھىرشەكانى رىكخراوى ئەلقاعىدەمە گرووپە چەكدارەكانى تر لە عىراقدا لە سالى 2013دا بوونە ھوى كوژرانى زياتر لە 8000 كەس. حكومت نەيتوانى ھەولەتياىن بيارىزىت و سەربارى ئەمە ھىزە ئەمىنەكان ھەلمەتى دژەنتىرورى سەركوتكەرەنەيان ئەنجامدا.

ئەنجامدانى كردەمەى تىرۆرىستى و كوشتنى بە ئەنقەست لەلايەن مېلبىشيا چەكدارەكانەمە بوە ماپەى ئاوارە بوونى ھەزاران خىزان، بەلام ھىچ كەسئىكىش بە تۆمەتى ئەنجامدانى ئەمە تاوانانە دادگايبى نەكرا. دەسەلاتدارانى حكومى لە رىگەى دەستگىر كردن و سزادان و توندوتىژىەمە كەوتنە تۆقاندنى ئەمە روژنامەنووس و خۆپىشاندەرەنەى كە دەنگى نارەزىيان لە دژى حكومت بەرزكردەمە.

جۆو ستورك، جىگرى بەرئوبەرى ھىومان رايىس وۆچ لە خۆرەلەتياى ناوەرەست و باكورى ئەفرىقا، ووتى، "نەمروۆ ھەولەتياى عىراقى لەئەو گىژداوى دوو جۆر توندوتىژىدا گىربان خواردووە بەكەيكەيان لەلايەن حكومەتەمە ئەنجامدەمە ئەمەتياىن لە رىگەى ھىرشى تىرۆرىستىەمە. "ستورك ووتىشى، "خەلكى عىراق رووبەرورى حكومەتەمە بوونەتەمە كە پېشلىكارى و توندوتىژى بەكار دەھىنى لە پىناو دەستگرتن بە جەمەى دەسەلاتەمە، ئەمە لەكاتىكدا ئەمە حكومەتەمە كۆنتروۆلى ئاسايشى لە دەستداوە."

لە راپۆرتە جىھانپەكەى سالى 2014يدا كە پىكەتووە لە 667 لاپەرە، ھىومان رايىس وۆچ پىداچوونەمەى بە بارودۆخى مافەكانى مروۆى زياتر لە 90 وولاتى جىھان كردەمە. لە سالچى 2013دا، بىدەنگى جىھان لە ئاست ئەمە كوشتارە بەرفراوانەى سوربا مەترسىەكى گەورەى ھىناپە كايەمە، بەلام چەند ھەنگاوىكى كەم لەلايەن سەركردەكانى جىھانەمە نراوە بۆ ھەستانى ئەمە كوشتارە. دووبارە بەھىچكردنەمەى باومەرى "ھەست بە بەرپرسارىتى كردن بۆ پارىزگارى كردنى خەلكانى تر" بووە ھوى ھەستانى چەند ھەولەتياى كۆمەلگۆزى لە ئەفرىقا. زۆرىنە لە دەسەلاتدا لە ميسرو وولاتانى تر كەوتنە سەركوتكردنى نەيارانان و بەرئەسك كەردنەمەى مافى كەمىنەكان. ھەروەھا دەرخستنى نەھىنەكانى بەرنامە چاودىرەكەى ئاسايشى نەتەمەىبى نەمەرىكا لەلايەن ئىدومەرد سئودنەمە سەرمەنجى جىھانى راکىشا.

حكومت مافى عىراقىەكانى لەئازادى گەردبوونەمە سئووردار كرد لەرىگەى سەپاندنى ھەرگرتنى مۆلەت لە ھەزارەتى ناوخۆ بەر لە ئەنجامدانى خۆپىشاندان، لەگەل ئەمەشدا ھەزارەتى ناوخۆ بەردەوام پىدانى مۆلەتى خۆپىشاندانى رەتكردۆتەمە. لە مانگى ئاب و تشرىنى دوومى سالى رابردودا، ھىزە ئەمىنەكانى عىراق ھىرشىان كەردە سەم چەند خۆپىشاندانىكى خىمانەى شارى بەغداد و ناسرە كەتتيدا خۆپىشاندەرەن دەنگى نارەزىيان ھەلدەمەرى لە دژى گەندەلمەى و دەستگىر كردنى چالاكەوانان و روژنامەنووسانى ئەمە خۆپىشاندانانە.

ھىزەكانى سوات و دژە تىرۆرو پۆلىسى فیدرالى و سوپاى عىراق توندوتىژى و تەكنىكى ناپاسايبان بەكار ھىنا لەكاتى دەستگىر كردن و لىكۆلىنەمە لەگەل دەستگىر كراواندا. لە تشرىنى دوومە و كانوونى يەكەمى سالى رابردودا لەكاتى مانگى پىروۆزى موخەرمەدا، ھىزە ئەمىنەكان بەجى فەرمانى دادگا كەوتنە دەستگىر كردنى سەدان كەس و بۆ ماومەكى زۆرچەندىن كەسيان لە زىندانەكاندا ھىشتەمە بەبى ئەمەى رىگەيان بەدەن پەيوەندى بە ھىچ كەسئىكەمە بەكەن.

دەسەلاتدارانى حكومەتى عىراق ھىچ لىپرسىنەمەبەكەيان لەگەل ھىزە ئەمىنەكان نەكرد لە بەرامبەر بەكار ھىنانى توندوتىژى لە رادەبەدەر لە دژى خۆپىشاندەرەن، بە تايبەت لە رووداوى 23ى نىسانى شارۆچكەى ھومىجە كە تىيدا ھىزەكانى سوپاى عىراق و تىمەكانى سوات لانى كەم 51 خۆپىشاندەرەن كوشت.

ئەمە جگە لەمەى كە دەسەلاتدارانى عىراقى نەيانتوانى تۆمەتبارنى كوشتنى مانگى تشرىنى دوومە و كانوونى يەكەمى لايەنى كەم 100 شىعە و سوننە بدۆزەنەمە رووبەرورى دادگايبان بەكەنەمە. زۆرىك لە جەستەى ئەمە قوربانىانەى دۆزرايونەمە شونىنرابوون. ئەمە ناوچانەى زۆرىنەى دانىشتوانەكەى شىعەن ووتيان، يەكەك لەمە مېلبىشيايانەى كە گومان دەكرىت پەيوەندى لەگەل دەمەلەتى ياساى نورى مالىكى سەروۆك ھەزىران ھەبىت بەرپرسارىە لە ھەلمەتى تىرۆر كردنى خەلكى لە ھەپىناو ھەدەرنانى ھەولەتياى سونى ئەمە ناوچانە. ھەروەھا دەسەلاتداران ھىچ ھەنگاوىكەيان نەنا بۆ لىكۆلىنەمە لە تىرۆر كردنى چوار روژنامەنووسى شارى مۆسل لە ماوەى دوو مانگاندا.

جۆو ستورك ووتى، "لەبرى ئەنجامدانى لىكۆلىنەمەى سەربەخۆ دادگايبەردن لەسەر بنەماى بەلگەمە چاكسازى كردن لەمە گەندەلپەى لە سېستەمى دادومەردا ھەمە، وا دەمەكەمە دەسەلاتدارانى عىراق پىيان باشتر ھەستن بە بەرفراوان كردنى بەكار ھىنانى شىواوە پىشلىكارەكانيان. ئەمەروۆ عىراقىەكان لە ھەموو لايەكەمە رووبەرورى ھەمەشە بوونەتەمە، تەننەت لەلايەن حكومەتەكەى خۆشيانەمە."

بۇ خۆبىندىنەمەۋى بەشى عىراق لە راپۇرتى جىھانى سالى 2014 ى ھيومان رايىس وچ تىكايە سەردانى ئەم لىنكە بىكە:
<http://www.hrw.org/world-report/2014/country-chapters/122232>

بۇ زانىارى زياتر لەسەر عىراق تىكايە سەردانى ئەم لىنكە بىكە:
<http://www.hrw.org/middle-eastn-africa/iraq>

بۇ زانىارى زياتر تىكايە پەيۋەندى بىكە بە:
ئىرن ئىفەرس لە بەغداد (بۇ زمانى ئىنگلىزى و عەرەبى): ژمارەى مۇبايل 964-770-641-0980 يان 1-917-362-0103
تويىنەر: ErinHRW@ نىمەيل: everse@hrw.org
تەمارا ئەلر يفاعى لە قاهىرە (بۇ زمانى ئىنگلىزى، عەرەبى، فەرەنسى و ئىسپانى): ژمارەى مۇبايل 20-122-751-2450
تويىنەر: TamaraAlrifai@ نىمەيل: alrifat@hrw.org
جۆو ستورک لە واشنتن دىسى (زمانى ئىنگلىزى): ژمارەى مۇبايل 1-212-216-1230 يان 1-718-362-0172
نىمەيل: storkj@hrw.org